

Piratstvo 1/3

Kaj je piratstvo?

..DANES OB BESEDI PIRATSTVO REDKO KDO ŠE POMISLI NA ENOKE IN ENONOGE MOŽE S PERNATIM PRIJATELJEM NA RAMI, AMPAK VEČINA NAJPREJ POMISLI NA NEZAKONITO PRETAKANJE FILMOV, GLASBE, PROGRAMSKE OPREME IPD.

Avtor: Mojca Havliček, svetovalka v družbi Eudace d.o.o.

Piratstvo se tradicionalno nanaša na dejanja kršitve avtorskih pravic, ki so storjena namerno za materialno korist. V zadnjem času pa se piratstvo nanaša na kršitev avtorskih pravic, predvsem v zvezi s peer-to-peer (P2P) omrežji za izmenjavo datotek. Piratstvo je vedno bolj razširjeno zaradi njegove dostopnosti, saj lahko vsak uporabnik z računalnikom in dostopom do spleta brez večjega truda prenese datoteke preko različnih programov.

ZGODOVINA PIRATSTVA

Prvi primeri piratstva so se pojavili v 80-ih letih prejšnjega stoletja, ko so prve piratske skupine začele kopirati datoteke in jih širiti brez dovoljenja oz. so se te datoteke preko mreže spletnih strani delile med uporabniki. Sprva je bil pogost način razširjanja poštno trgovanje – fizični medij z datotekami se je poslal preko pošte, čigar je naslovnik nato inštaliral in poslal naprej.

Spremembo načina razmnoževanja je povzročil tehnološki napredek (širitev širokopasovnega interneta) v 90-ih letih 20. stoletja in v začetku tega stoletja. Tako je bilo razmnoževanje in širjenje kopiranih datotek zelo preprosto, saj so lahko bile datoteke poslane neposredno preko spleta na uporabnikov računalnik. Širjenje takih datotek so skušali olajšati tudi z raznimi programi. V 90-ih letih so piratstvo začeli smatrati kot resen problem, takrat so se pojavili tudi prvi nasprotniki piratstva (ASCAP, RIAA, BMI, MPAA, SIIA, BSA itd.). Najbolj razširjeno piratstvo, trenutno in v zgodovini piratstva, je internetno piratstvo.

Veliko ljudi se niti ne zaveda, da počne nekaj nezakonitega. Težko je definirati, kaj je piratstvo, ker je težko definirati, kaj je zakonito in kaj ni. V zakonih obstajajo luknje in tako imajo ljudje veliko maneverskega prostora.

MEJE PIRATSTVA

Kazenski zakonik piratstvo ureja kot kršitev avtorskih materialnih pravic in kot kršitev avtorski sorodnih pravic: »Kdor neupravičeno uporabi eno ali več avtorskih del ali njihovih primerkov, katerih skupna tržna cena pomeni večjo premoženjsko vrednost, se kaznuje z zaporom do treh let.« Po starem zakonu pa je bila zaporna kazen zagrožena samo v primerih, ko je kršitelj neupravičeno uporabljal avtorska dela »z namenom prodaje«. Ta majhna sprememba je nastala ravno zaradi dela »z namenom prodaje«, saj tako ni bilo mogoče skoraj nikogar preganjati zaradi piratstva.

Ureditev piratstva v Kazenskem zakoniku je zelo široko zastavljena in ne daje predstave, kaj vse sploh je piratstvo. Naša policija in svetovno znana organizacija Business Software Alliance (BSA je neprofitno panožno združenje osnovano z namenom pomagati uresničevati cilje panoge ponudnikov programske opreme in njenih partnerjev na področju strojne opreme. Predvsem se zavzema za varen in zakonit digitalni svet.) piratstvo delita v pet kategorij: ponarejanje, nalaganje na disk, dajanje računalniških programov v najem oz. na posodo, mehko piratstvo (nezakonito reproduciranje ene zakonito kupljene kopije na več računalnikov) in internetno piratstvo (neavtorizirana naložitev računalniškega programa na spletno stran).

Omenjena delitev pa je precej zastarela, saj v Sloveniji redko srečamo večino naštetih vrst piratstva, ker prodajanje ponaredkov, nalaganje na disk in mehko piratstvo v podjetjih zadnja leta tržna inšpekcija uspešno preganja.

Internetno piratstvo se je zadnja leta precej povečalo v obliki nezakonite izmenjave datotek preko P2P omrežij. Čeprav uporabnik morda nima neposredne materialne koristi, s takšnim ravnanjem vseeno povzroča materialno škodo. Materialna korist je lahko tudi posredna, saj je dostop do nekaterih P2P omrežij pogojen z zadostno količino datotek, ki jih uporabnik nudi drugim.

PIRATSKE STRANKE

Piratska stranka je ime, ki so ga sprejele različne politične stranke v različnih državah. Piratske stranke podpirajo predvsem državljske pravice, neposredno demokracijo in sodelovanje, reforme zakonodaje, ki ureja avtorske pravice in sorodne pravice, svobodno delitev znanja, varstvo in zasebnost (osebnih) podatkov, transparentnost, informacijsko svobodo in brezplačno izobraževanje.

Tudi v Sloveniji je ustanovljena piratska stranka, ki deluje od jeseni prejšnjega leta. Podobno kot ostale piratske stranke po svetu se zavzema za spoštovanje človekovih pravic, zasebnost in varovanje podatkov ter transparentnost države in politike. Zavzemajo se tudi za z ustavo zagotovljeno pravico dostopa do interneta, saj se nobenemu udeležencu ali storitvi ne sme omejevati zakupljene pasovne širine dostopa do interneta. Država in ponudniki storitev smejo posegati v pretok podatkov samo na podlagi zakonskih določil in samo v primeru utemeljenega suma kaznivega dejanja. Zavzemajo se še za uporabo in razširjanje odprtih standardov ter prostih formatov zaradi krepitve svobodne konkurence možnih tehničnih rešitev, saj se naj bi tako zmanjšala odvisnost od posameznih proizvajalcev. Ne nazadnje se zavzemajo še za spodbujanje razvoja in uporabe programske opreme, ki se lahko neomejeno uporablja, preučuje, razširja in spreminja. V okviru te točke vidijo tudi rešitev za dolgoročno zmanjšanje stroškov za javni proračun, če bi izobraževalnim institucijam in celotni javni upravi omogočili postopen prehod tehnične infrastrukture na svobodno programsko opremo.

V NADALJEVANJU

Več o mednarodnih aktih, sodni praksi in o tem, kakšne aktivnosti se izvajajo za preprečevanje piratstva pa v naslednjih številkah.

Viri:

- www.safe.si
- www.e-demokracija.si
- www.bsa.si
- www.piratskastranka.si
- Kazenski zakonik (Uradni list RS, št. 50/2012)

Eudace

EUDACE, d. o. o.

Verovškova ulica 60, 1000 Ljubljana

M: +386 (0) 31 337 392

T: +386 (0) 599 42 160

E: igor@eudace.eu

W: www.eudace.eu